

Universiteit Leiden

Een kritische analyse van het R2P- beginsel aan de hand van de casus Noord-Korea

---

Gille, J. J. (Joost)

Juni 2016

7695 woorden

Mr. Dr. F.F. Mansvelt Beck

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Deel I: Het Responsibility to Protect-beginsel	6
<i>Achtergrond</i>	6
<i>R2P door de Verenigde Naties</i>	7
<i>Soevereiniteit versus humanitaire interventie</i>	8
Deel II: De casus Noord-Korea	12
<i>De mensenrechtensituatie in Noord-Korea</i>	12
<i>De buitenlandse relaties van Noord-Korea</i>	15
<i>Noord-Korea als nucleaire macht</i>	16
Deel III: De beslissing tot het uitvoeren van een R2P-missie; welke krachten spelen een rol?	19
<i>De R2P-situaties in Libië en Syrië</i>	19
<i>Humanitaire interventie in Noord-Korea</i>	21
Deel IV: Juridische codificaties van morele plichten	24
<i>Een effectief juridisch beginsel</i>	24
Conclusie	27
Bibliografie	29

Inleiding

Het Responsibility to Protect-beginsel, kortweg R2P, is een door de Verenigde Naties (VN) in 2005 aanvaard beginsel waarin voor staten een morele plicht tot bescherming van de eigen bevolking wordt gecreëerd. Indien de staat deze verplichting niet kan volbrengen of zelf op grote schaal wreedheden begaat ten opzichte van de burgerbevolking rust op de internationale gemeenschap de verplichting om op basis van R2P ‘tijdig en beslissend op te treden en de burgerbevolking te beschermen (United Nations, 2005 World Summit Outcome, 2005, p. 30). De Democratic People’s Republic of Korea (DPRK), ofwel Noord-Korea, is een staat waar primaire mensenrechten als het recht op vrijheid van meningsuiting worden geschonden, een groot voedseltekort heerst en gevangenen op onmenselijke wijze worden behandeld (Commission of Inquiry on Human Rights in the DPRK, 2014). De internationale gemeenschap zou in Noord-Korea kunnen optreden onder de noemer van R2P. Echter dit is tot nu toe niet gebeurd en er zijn geen vooruitzichten dat dit in de nabije toekomst zal gebeuren.

In deze Bachelorscriptie wordt onderzocht of het idealisme van R2P eigenlijk wel levensvatbaar is in de praktijk. De casus Noord-Korea dient als kader waarbinnen dit onderzoek plaatsvindt. In deel I zal de ontwikkeling van R2P worden besproken en komt het spanningsveld tussen humanitaire interventie en staatssoevereiniteit aan bod. In deel II volgt een kritische analyse van de casus Noord-Korea en zal getracht worden de complexiteit omtrent een humanitaire interventie in kaart te brengen. In deel III wordt gestreefd naar een nader begrip van de krachten die een rol spelen bij de beslissing of een R2P-missie moet worden opgezet. De juridische verantwoordingen voor de R2P-missies in Libië en Syrië zullen vergeleken worden met als doel hieruit af te leiden waarom het nog niet is gekomen tot een humanitaire interventie onder de noemer van R2P in Noord-Korea. Tot slot wordt in deel IV het nut van de juridische codificatie van R2P in beschouwing genomen en de waarde van een juridische codificatie van morele plichten geanalyseerd.

De literatuur die aan de basis van deze Bachelorscriptie ligt bestaat uit (a) twee rapporten van onafhankelijke onderzoekscommissies over R2P (ICISS, 2001) en over de mensenrechtensituatie in Noord-Korea (Commission of Inquiry on Human Rights in the DPRK, 2014) en (b) het debat tussen Luban en Walzer van 1980, waarin de inherente

spanning omtrent R2P duidelijk naar voren komt. Aanvullende literatuur bestaat uit artikelen over R2P in het algemeen en de toepassing van R2P in de casus Noord-Korea.

Deel I: Het Responsibility to Protect-beginsel

In dit deel zal het Responsibility to Protect-beginsel, in de literatuur afgekort tot RtoP of R2P, nader verkend worden. Er wordt een beschrijving van R2P gegeven en de achtergrond waartegen het idee van een humanitaire interventie zich ontwikkeld heeft wordt besproken. Vervolgens wordt ingegaan op R2P zoals dat is aangenomen door de VN. Tot slot zal nader worden ingegaan op de spanning tussen humanitaire interventie en de soevereiniteit van een staat.

In de leer der Internationale Betrekkingen is R2P een concept dat wordt gebruikt om aan te duiden dat staatssoevereiniteit niet absoluut is. Sterker nog, soevereiniteit brengt verantwoordelijkheden en verplichtingen met zich mee: verplichtingen om de burgers te beschermen tegen wreedheden als oorlogsmisdaden, genocide, misdrijven tegen de menselijkheid en etnische zuivering, ongeacht of deze gruweldaden worden begaan door een statelijke of een niet-statelijke actor (United Nations, 2013). Indien een staat hier zelf niet in slaagt, rust op de internationale gemeenschap de plicht om assistentie te verlenen. Wanneer een situatie zo ernstig is dat er sprake is van burgerslachtoffers als gevolg van oorlogsmisdaden, genocide, misdrijven tegen de menselijkheid en/of etnische zuivering en de onderhavige staat is niet in staat om de burgers te beschermen, dan rust er op de internationale gemeenschap een morele verantwoordelijkheid om de burgers van de onderhavige staat te beschermen (Johnson, 2014, pp. 148-149).

Achtergrond

Het idee dat er een humanitaire interventie in een staat moet plaatsvinden zodra er sprake is van een situatie waarbij de primaire rechten van mensen worden geschonden kwam in 2005 niet uit de lucht vallen. Volgens Glanville (2012, p. 317) hield Cicero er twee millennia geleden al ideeën op na die lijken op het huidige R2P: een gerechtvaardigde militaire interventie kan in een andere staat worden opgezet vanwege een morele verplichting richting de burgers in die staat. In de middeleeuwen is de humanitaire interventie uitgegroeid tot het grootste theoretisch construct om na te denken over een rechtvaardige oorlog (Johnson, 2014, pp. 10-20). Dit is nog steeds grotendeels gecodificeerd in internationaal recht en werkt door in ons denken over de moraliteit van een rechtvaardige oorlog.

De directe aanleiding voor het aannemen van de R2P-resolutie werd gevormd door de situaties in Somalië (1992), Rwanda (1994), Bosnië/Srebrenica (1995) en Kosovo (1999),

situaties waar enorme gewelduitpattingen plaatsvonden en humanitaire interventies nodig waren omdat de staten faalden in hun verplichting de bevolking te beschermen (Mulder, 2014, p. 532). De VN faalde in alle vier casussen in het opzetten van effectieve breed gesteunde humanitaire acties en dit leidde tot enorme aantallen doden (ICISS, 2001). De mislukkingen in Rwanda en Srebrenica en het gebrek aan eensgezindheid over hoe een humanitaire missie ingevuld moest worden, leidden tot het besef dat een verandering in de aanpak van humanitaire interventies noodzakelijk was (Annan, 2000, p. 35).

De aanzet die heeft geleid tot R2P werd gegeven met het opzetten van de International Commission on Intervention and State Sovereignty (ICISS) door de Canadese overheid in september 2000. Het mandaat van deze commissie was “to build a broader understanding of the problem of reconciling intervention for human protection purposes and sovereignty” (ICISS, 2001, p. 2). In december 2001 bracht de ICISS het rapport *The Responsibility to Protect* uit, waarin de commissie verslag deed en met aanbevelingen kwam. Belangrijk was en is de gedachten-omslag dat soevereiniteit niet enkel een controlemiddel en een recht is, maar dat soevereiniteit verantwoordelijkheden met zich meebrengt (Evans, 2006).

R2P zoals voorgesteld door de ICISS bestaat uit drie dimensies: *responsibility to prevent*, *responsibility to react* en *responsibility to rebuild* (ICISS, 2001). In het rapport van de ICISS wordt duidelijk naar voren gebracht dat het primair gaat om de preventie van gruweldaden en dat interventie als een laatste optie gebruikt moet worden (ICISS, 2001). Deze visie komt ook naar voren in R2P zoals aangenomen door de VN.

R2P door de Verenigde Naties

Tijdens de Wereldtop ter gelegenheid van het 60-jarig bestaan van de VN in 2005 werd R2P door de Algemene Vergadering van de VN (AVVN) aangenomen. Dit vormde het kristallisatiepunt van een lange ontwikkeling. Met het aannemen van R2P werd duidelijk dat in het debat over de legitimiteit van een humanitaire interventie de nadruk kwam te liggen op het beschermen van slachtoffers van massale wreedheden (Glanville, 2012, p. 313). In 2006 werd R2P door de Veiligheidsraad van de VN (VNVR) bekrachtigd in Resolutie 1674. Desondanks blijft een aantal landen het principe van R2P beschouwen als een potentiële inbreuk op hun soevereiniteit. Daarnaast zijn staten er beducht voor dat R2P kan worden misbruikt als excuus voor een interventie (Mulder, 2014, p. 539).

R2P zoals aangenomen door de VN bestaat uit drie facetten (Ban, 2009). Dit is terug te zien in overweging 138 en 139 van de resolutie waarmee R2P in de AVVN is aangenomen¹. Ten eerste is er voor de staten zelf een verplichting om de eigen bevolking te beschermen. Staten moeten hiertoe de geëigende en noodzakelijke middelen inzetten.

“138. Each individual State has the responsibility to protect its populations from genocide, war crimes, ethnic cleansing and crimes against humanity. This responsibility entails the prevention of such crimes, including their incitement, through appropriate and necessary means.” (United Nations, 2005, p. 30)

Het tweede facet is dat er op de internationale gemeenschap een verplichting rust om lidstaten, indien nodig, te assisteren in hun pogingen de eigen bevolking te beschermen.

“The international community should, as appropriate, encourage and help States to exercise this responsibility and support the United Nations in establishing an early warning capability.” (United Nations, 2005, p. 30)

Het derde facet waarin ook de kern van R2P tot uiting komt, is dat er op de internationale gemeenschap een verplichting rust “to take timely and decisive action to prevent and halt the four crimes that are covered under R2P, when a state clearly fails to protect.” Van de door de ICISS (2001) drie voorgestelde dimensies zijn de *responsibility to prevent* en de *responsibility to protect* dus opgenomen in de R2P-Resolutie. De *responsibility to rebuild* is niet opgenomen en dit is, zoals in deel III zal blijken, relevant voor de casus Noord-Korea.

De vier misdrijven waar het in de tekst om gaat zijn: genocide, oorlogsmisdrijven, etnische zuivering en misdrijven tegen de menselijkheid. De juridische definities van drie van deze vier misdrijven zijn vastgelegd in het Statuut van Rome (2008): genocide (artikel 6), oorlogsmisdrijven (artikel 8) en misdrijven tegen de menselijkheid (artikel 7). Wanneer wordt vastgesteld dat één van deze vier misdrijven plaatsvindt in een staat en de staat faalt in de bescherming van de eigen burgers of is zelf de agressor, dan ontstaat voor de internationale gemeenschap de verplichting om onder de noemer van R2P te interveniëren.

Soevereiniteit versus humanitaire interventie

Het beginsel van staatssoevereiniteit is de hoeksteen waarop de internationale rechtsorde gebaseerd is. Sinds de oprichting van de VN (1945) is het staatssovereiniteitsbeginsel een

---

¹ A/RES/60/1 (2005)

leidend principe voor de omgang tussen staten, waarbij het non-interventiebeginsel centraal staat:

“In hun internationale betrekkingen onthouden alle Leden zich van bedreiging met of het gebruik van geweld tegen de territoriale integriteit of de politieke onafhankelijkheid van een staat, en van elke andere handelwijze die onverenigbaar is met de doelstellingen van de Verenigde Naties.”²

In dit principe staat territoriale integriteit centraal en heeft de overheid de primaire verantwoordelijkheid om de buitengrenzen te verdedigen (Johnson, 2014, pp. 81-89). R2P vormt een directe inbreuk op de staatssoevereiniteit en dit is de reden dat niet alle staten altijd positief staan of hebben gestaan ten opzichte van R2P. Tot halverwege de twintigste eeuw werd staatssoevereiniteit als absoluut beschouwd en kon van een rechtvaardige interventie geen sprake zijn. Sinds de Tweede Wereldoorlog is de opvatting van soevereiniteit minder absoluut geworden en won het inzicht terrein dat soevereiniteit niet alleen rechten maar ook plichten met zich meebrengt, onder andere de verplichting van de staat om zorg te dragen voor de eigen burgers.

In de wetenschappelijke literatuur kwam het tot een discussie over in hoeverre humanitaire interventie staatssoevereiniteit mag inperken. In het hiernavolgende wordt de morele complexiteit van deze discussie uiteengezet aan de hand van het debat tussen Luban en Walzer van 1980 omdat in dit debat beide posities helder gemaakt worden. In deze literatuur komt de inherente spanning omtrent R2P duidelijk naar voren.

Luban stelt dat staatssoevereiniteit geen verbod op humanitaire interventie moet opleveren, maar dat humanitaire interventie juist onderdeel moet zijn van het begrip soevereiniteit. Luban stelt een nieuwe definitie van een rechtvaardige oorlog voor waarin soevereiniteit een voorwaardelijk verbod op interventie door andere staten inhoudt. De voorwaarde voor soevereiniteit is het scheppen van *basic rights* voor burgers: lijfsbehoud en levensonderhoud. Als aan de voorwaarde niet wordt voldaan, geldt er géén verbod op humanitaire interventie. Luban gebruikt de sociale contract-theorie om zijn standpunt kracht bij te zetten: als de machtshebbers zich niet houden aan het scheppen van randvoorwaarden (*basic rights*) heeft

---

² Artikel 2 lid 4 VN Handvest (1945)

de bevolking het eenzijdige recht om het verticale contract op te zeggen. Er is dan feitelijk geen sprake meer van effectief gezag en legitieme macht en dus kan de staat zich niet meer beroepen op het non-interventieprincipe in het VN-verdrag. Een regime kan zich niet beroepen op de *Just War Theory* om een interventie als onrechtvaardig weg te zetten, als het regime zelf ook niet rechtvaardig is. Een oorlog is rechtvaardig om de *basic rights* van Shue (1980), lijfsbehoud en levensonderhoud, te beschermen (Luban, 1980, p. 175). Het beschermen van de *basic rights* van de eigen burgers is als zodanig in R2P niet terug te vinden, maar R2P komt inhoudelijk overeen met de ideeën van Luban, vooral dat soevereiniteit geen absoluut recht is, maar aan voorwaarden gebonden is.

Met betrekking tot Noord-Korea maakt Luban (1980, p. 178) een treffende casusbeschrijving in zijn studie. Een interventie is naar Luban's definitie van *Just War* rechtvaardig wanneer deze uitgevoerd wordt in "a situation in which human rights of great magnitude – massacres or enslavements – are occurring" (Luban, 1980, p. 179). In de casus Noord-Korea zou volgens Luban het beginsel van staatssoevereiniteit geen obstakel mogen vormen voor de beslissing om over te gaan tot een R2P-missie.

Walzer stelt daarentegen dat het gebruik van de sociaal contract-theorie ingaat tegen het recht van een land op territoriale zelfbeschikking. De internationale gemeenschap heeft doorgaans te weinig kennis om in te schatten of humanitaire interventie nodig is. Men moet ervan uitgaan dat regimes legitiem zijn, ook al lijkt het niet zo. Wel zijn er *rules of disregard* waaronder de presumptie van legitimiteit losgelaten mag worden en er humanitaire interventie plaats mag vinden (Walzer, 1980, p. 212). Eén van deze *rules of disregard* ontstaat op het moment dat de staat de eigen burgers gaat vermoorden. Op dat moment mag de internationale gemeenschap middels een humanitaire interventie optreden ter bescherming van de burgers (Walzer, 1980, pp. 217-218). Dit heeft te maken met één van de *basic rights* van Shue, namelijk lijfsbehoud. Hoewel Walzer dus een andere route kiest dan Luban komt hetzelfde idee naar voren: zodra een staat zich schuldig maakt aan wreedheden waarbij primaire mensenrechtenschendingen (schendingen van *basic rights*) plaatsvinden staat het soevereiniteitsbeginsel een humanitaire interventie niet in de weg. Walzer zou in de casus Noord-Korea dus stellen dat het regime illegitiem is en dat een humanitaire interventie onder de noemer van R2P rechtvaardig is.

In deel I is de ontstaansgeschiedenis van R2P beschreven. Hoewel R2P een relatief jonge geschiedenis kent, heeft het denken over een humanitaire interventie een langer verleden. R2P is aangenomen door de VN om de onduidelijkheid over wanneer een humanitaire interventie rechtvaardig is weg te nemen. Dit leidt tot problemen wanneer de vereisten waaronder een R2P-missie van de grond zou moeten komen vervuld worden, maar de internationale gemeenschap niet aan haar verplichtingen blijkt te kunnen voldoen. Dit zal in deel II geïllustreerd worden aan de hand van de casus Noord-Korea.

Deel II: De casus Noord-Korea

In dit deel zal de casus Noord-Korea worden verkend, ten behoeve van het uitvoeren van een kritische analyse van het R2P-beginsel. Doel van dit deel is om de complexiteit omtrent een humanitaire interventie in Noord-Korea in kaart te brengen.

De mensenrechtensituatie in Noord-Korea

Sinds de splitsing van Korea in Noord- en Zuid-Korea in 1948 heeft Noord-Korea een geschiedenis van mensenrechtenschendingen. Noord-Korea wordt ervan beticht tijdens de Koreaanse oorlog die begon in 1953 gruweldaden te hebben gepleegd jegens Zuid-Koreaanse en Amerikaanse oorlogsgevangenen. Sinds het staakt-het-vuren tussen Noord- en Zuid-Korea heeft de Kim-dynastie Noord-Korea gemaakt tot een van de meest gesloten landen ter wereld, waarbij de partij, de staat en het leger in handen zijn van één persoon: de Grote Leider. Noord-Korea is ingericht volgens stalinistische principes waarbij wordt uitgegaan van zelfvoorziening en een grote agrarische sector. Om het volk gedeisd te houden en opstanden te voorkomen vinden in Noord-Korea op grote schaal mensenrechtenschendingen plaats. Bewijs voor deze mensenrechtenschendingen is echter moeilijk te verkrijgen vanwege de geslotenheid van de Noord-Koreaanse samenleving.

In maart 2013 werd door de Mensenrechtenraad van de VN een driekoppige commissie, the Commission of Inquiry on Human Rights in the Democratic People's Republic of Korea (DPRK), opgezet met als doel onderzoek te doen naar systematische, wijdverspreide en grove mensenrechtenschendingen in Noord-Korea (Commission of Inquiry on Human Rights in the DPRK, 2014, p. 5). Na één jaar van onderzoek publiceerde de commissie in februari 2014 haar rapport³. In de onderstaande sectie worden enkele resultaten van het onderzoek besproken.

Voedseltekort en schendingen van het recht op voedsel. Door grote droogte en overstromingen heeft Noord-Korea sinds 1995 te kampen met een groot voedseltekort (Burkle, 2009, p. 162). De Noord-Koreaanse overheid had geen plan van aanpak voor het voedseltekort. Dit heeft geleid tot een gigantische hongersnood. Uit onderzoek van Goodkind,

---

³ Report of the Commission of Inquiry on Human Rights in the Democratic People's Republic of Korea (2014)

West en Johnson (2011, p. 2) blijkt dat tussen de 500.000 en 600.000 Noord-Koreanen zijn gestorven als gevolg van uithongering. De hamvraag is of de Noord-Koreaanse overheid verantwoordelijk kan worden gehouden voor dit hoge sterftecijfer. De VN-onderzoekscommissie concludeert ten eerste dat de overheid nalatig is geweest in het doorvoeren van de noodzakelijke structurele aanpassingen in het agrarische systeem. Ten tweede heeft de Noord-Koreaanse overheid bij de distributie van voedsel enkel bepaalde groepen die waardevol zijn voor de overheid voorzien van voedsel. Onder de groepen die werden uitgesloten van voedsel waren daardoor extra veel sterfgevallen. De voedselvoorziening werd op deze manier ingezet als een overheidsinstrument om de bevolking onder de duim te houden (Commission of Inquiry on Human Rights in the DPRK, 2014, p. 10). Wat betreft de huidige voedselsituatie concludeert de commissie:

“While conditions have changed since the 1990s, hunger and malnutrition continue to be widespread. Deaths from starvation continue to be reported. The commission is concerned that structural issues, including laws and policies that violate the right to adequate food and freedom from hunger, remain in place, which could lead to the recurrence of mass starvation.” (Commission of Inquiry on Human Rights in the DPRK, 2014, p. 11)

Op basis van de conclusies van de VN-onderzoekscommissie kan hier gesteld worden dat de Noord-Koreaanse overheid de *basic rights* van de eigen burgers, namelijk levensonderhoud en lijfsbehoud, geschonden heeft en schendt en dat dit voldoende rechtvaardiging geeft voor een humanitaire interventie (Luban, 1980, p. 175; Shue, 1980).

Schendingen van het recht op vrijheid van denken, geweten en religie, van meningsuiting, informatie en vereniging. Indoctrinatie van nationalistische gevoelens en verheerlijking van de Grote Leider zijn onderdeel van de politieke strategie van de Kim-dynastie in Noord-Korea. Het Noord-Koreaanse regime gebruikt deze tactieken om het volk in bedwang te houden en op deze manier de huidige vorm van het regime te handhaven. De overheid heeft totale controle over alle facetten van het leven van de Noord-Koreaanse bevolking en de VN-onderzoekscommissie concludeert dan ook dat er “an almost complete denial of the right to freedom of thought, conscience and religion, as well as of the rights to freedom of opinion, expression, information and association” is (Commission of Inquiry on Human Rights in the DPRK, 2014, p. 7). Wanneer iemand wel buiten de gebaande paden treedt, wordt dit gedrag

hard aangepakt en is er een mogelijkheid dat gevangenschap in één van de strenge staatsgevangnissen volgt.

Behandeling van gevangenen. Noord-Korea kent enkele speciale gevangnissen waar politieke gedetineerden onder zeer zware omstandigheden moeten overleven. In deze gevangnissen vinden handelingen als martelingen, vernederingen, verkrachtingen, gedwongen abortussen en executies plaats (Commission of Inquiry on Human Rights in the DPRK, 2014, pp. 11-12). Deze gevangnissen vormen onderdeel van het systeem van onderdrukken van de bevolking door constant angst te zaaien onder de bevolking waardoor andersdenkenden minder snel geneigd zijn in opstand te komen tegen de staat. Ook is in Noord-Korea geen sprake van een volgens de internationaal geldende normen eerlijke procesgang (Commission of Inquiry on Human Rights in the DPRK, 2014, p. 12). Er is geen sprake van een onafhankelijk juridisch systeem in Noord-Korea.

De VN-onderzoekscommissie concludeert dat de Noord-Koreaanse overheid zich schuldig maakt aan het beperken van de vrijheid van gedachte, meningsuiting en religie, discriminatie van minderheden, het beperken van vrij verkeer en verblijf, het schenden van het recht op eten, moord, marteling, slavernij, verkrachting, gedwongen abortussen, seksueel geweld, het laten verdwijnen van mensen en vervolging op religieuze, politieke, raciale en sociale gronden. Van al deze door de VN-onderzoekscommissie genoemde mensenrechtenschendingen zijn hongersnood en de hongerdood, slavernij, verkrachting, gedwongen abortussen, verdwijning, moord en marteling evidente schendingen van *basic rights* van Shue (1980). Terwijl de VN-onderzoekscommissie deze concrete toespitsing niet maakt, komt zij op basis van de complete lijst van mensenrechtenschendingen toch tot de kwalificatie “misdrijven tegen de menselijkheid” en deze kwalificatie is met het oog op het instellen van een R2P-missie van groot belang:

“The commission finds that the body of testimony and other information it received establishes that crimes against humanity have been committed in the Democratic People’s Republic of Korea.” (Commission of Inquiry on the Human Rights in the DPRK, 2014, p. 14)

De structurele schendingen van basale mensenrechten als het recht op vrijheid van meningsuiting, de behandeling van gevangenen en schendingen van het recht op voedsel in

Noord-Korea leiden hier tot de conclusie dat er genoeg grond is voor een humanitaire interventie onder de noemer van R2P. Dit roept de vraag op waarom er nog geen R2P-missie is of is geweest. Om een goed begrip te krijgen van de casus Noord-Korea en voor een antwoord op de vraag of een humanitaire interventie mogelijk en effectief is, is het belangrijk om niet alleen naar de mensenrechtensituatie te kijken. De buitenlandse relaties van Noord-Korea met China en de Verenigde Staten (VS) en de nucleaire aspiraties van Noord-Korea zijn ook belangrijke factoren in de beslissing om over te gaan tot een R2P-missie. Hierop zal in het onderstaande worden ingegaan.

De buitenlandse relaties van Noord-Korea

China en de VS hebben beide een permanente zetel in de VN Veiligheidsraad (VNVR). Beide landen kunnen met hun vetorecht een VNVR-resolutie die aanzet tot een R2P-missie in Noord-Korea blokkeren, wat deze staten grote macht geeft. Verder zijn China en de VS staten met een bovengemiddelde invloed op de internationale politiek en machtsverhoudingen en zijn zij in staat de discussie over een R2P-missie in Noord-Korea significant te beïnvloeden. Om deze reden zijn de buitenlandse relaties van Noord-Korea met China en de VS hier relevant.

China. China is een bondgenoot van Noord-Korea. Deze vriendschappelijke relatie stamt uit de jaren vijftig van de vorige eeuw toen China troepen naar het Koreaanse schiereiland stuurde om Noord-Korea te ondersteunen in de oorlog voor re-unificatie met Zuid-Korea. Noord-Korea en China delen dezelfde communistische ideologie en China is voor Noord-Korea de belangrijkste import- en exportpartner.

Toch is er de laatste jaren een kink in de kabel gekomen: China is verontrust over de nucleaire ambities van Noord-Korea en heeft in diplomatiek opzicht een tik uitgedeeld aan Noord-Korea door Resolutie 1718⁴ van de VNVR, waarin economische sancties worden opgelegd aan Noord-Korea vanwege het uitvoeren van nucleaire testen, te steunen (Xu & Albert, 2014). Toch zal China de diplomatieke banden met Noord-Korea nooit verbreken omdat het belang heeft bij stabiliteit op het aan China grenzende Koreaanse schiereiland. Een afgescheiden

---

⁴ S/RES/1718 (2006)

Noord-Korea biedt hiervoor de beste optie als zijnde een bufferzone tussen China en Zuid-Korea, dat warme banden onderhoudt met de VS.

Hoewel de Sino-Noord-Koreaanse relaties ietwat bekoeld zijn de afgelopen jaren, is China niet van plan haar steun voor het Noord-Koreaanse regime te laten vallen. Ook heeft China geen intenties om een humanitaire interventie in Noord-Korea op te zetten of hieraan steun te verlenen.

De VS. De VS heeft als supermacht op het internationale toneel een grote invloed op hoe de wereld optreedt tegen Noord-Korea. De VS heeft goede diplomatieke banden met Zuid-Korea, de staatsvijand van Noord-Korea. Dit maakt de VS, samen met het feit dat de VS als leider van ‘het Westen’ wordt gezien, niet geliefd in Noord-Korea. Sinds de overduidelijke signalen dat Noord-Korea bezig is met een geavanceerd nucleair programma is de opstelling van de VS richting Noord-Korea verhard. Het primaire doel van de VS is de complete denuclearisatie van Noord-Korea. Davies (2013) stelt dat voor de VS het verbeteren van de mensenrechtensituatie op de tweede plaats staat, ná de denuclearisatie van Noord-Korea.

“First and foremost, the United States will not accept North Korea as a nuclear-armed state. We have also made clear that U.S.-DPRK relations cannot fundamentally improve without sustained improvement in inter-Korean relations and human rights.” (Davies, 2013)

Met het oog op een R2P-missie is het van belang dat president Obama heeft aangekondigd geen heil te zien in een unilaterale humanitaire interventie door de VS. In plaats hiervan prefereert de Amerikaanse overheid de multilaterale dialoog met Noord-Korea (Snyder, 2013). De beweegredenen voor deze opstelling zullen in de loop van dit deel en in het volgende deel uitgebreider besproken worden.

Noord-Korea als nucleaire macht

De beslissing om al dan niet over te gaan tot een humanitaire interventie op basis van het R2P-beginsel lijkt in de casus Noord-Korea sterk beïnvloed door de nucleaire dreiging van Noord-Korea. Het is daarom van belang de nucleaire geschiedenis en ambities van Noord-Korea nader te verkennen.

Het Noord-Koreaanse verlangen een nucleaire macht te worden dateert uit de tijd dat Noord-Korea nog onder het gezag van de Sovjet-Unie viel. Eenmaal zelfstandig is Noord-Korea in het geheim doorgedaan met haar nucleaire programma. In 1989 ontdekte de VS op satellietbeelden de Noord-Koreaanse nucleaire activiteiten, wat leidde tot de eerste nucleaire crisis tussen de VS en Noord-Korea. In de voor Noord-Korea moeilijke periode tussen 1989 en 1994 kreeg het te maken met het uiteenvallen van de Sovjet-Unie, de toenemende druk van de VS inzake denuclearisatie, het sterven van Kim Il-sung, groeiende economische problemen met daaropvolgend de nationale hongersnood van 1994-1998. Gedurende deze zwarte periode voor Noord-Korea ontwikkelde Zuid-Korea zich tot een economisch welvarend land met een bruto nationaal product dat wel vijftien tot twintig keer zo groot was als dat van Noord-Korea. Noord-Korea voelde dit ook en wilde de stabiliteit op het Koreaanse schiereiland terugbrengen. De oplossing hiervoor vond Noord-Korea in een geavanceerd nucleair programma. Dit stuitte natuurlijk tegen de borst van de internationale gemeenschap, welke tot doel heeft gesteld om alle kernwapens ter wereld uit te bannen.

Met het doel te komen tot denuclearisatie van Noord-Korea werden in 2003 de *Six-Party Talks* opgezet: een platform voor gesprek tussen Noord-Korea, de VS, Japan, China, Rusland en Zuid-Korea. Tot 2005 werd vooruitgang geboekt maar met de eerste nucleaire test van Noord-Korea in 2006 liep het gesprek vast. De VNVR nam Resolutie 1718⁵ aan waarin werd opgeroepen tot economische sancties tegen Noord-Korea. Na de tweede Noord-Koreaanse nucleaire test, die werd gezien als een provocatie, nam de VNVR in 2009 Resolutie 1874⁶ aan waarin de VN de nucleaire test veroordeelde en ocriep tot het uitbreiden van economische sancties. De sancties brachten Noord-Korea tot het besluit geen zitting meer te nemen in de *Six-Party Talks* en sinds 2009 hebben er ook geen bijeenkomsten meer plaatsgevonden (Landler, 2009). Noord-Korea heeft haar nucleaire programma geprofessionaliseerd en in 2013 was er een derde nucleaire test. Noord-Korea kan inmiddels met recht een nucleaire macht genoemd worden.

Wat betreft de *Six-Party Talks* is het belangrijk te realiseren dat alle vijf gesprekpartners van Noord-Korea een gemeenschappelijk doel hadden – denuclearisatie van Noord-Korea – maar

---

⁵ S/RES/1718 (2006)

⁶ S/RES/1874 (2009)

dat geen van deze vijf staten goede banden onderhield met iedere andere staat. Dit belemmerde de onderhandelingen en zorgde er voor dat de *Six-Party Talks* niet succesvol waren omdat elke staat zijn eigen prioriteiten boven het gezamenlijke doel stelde (Chung, 2013). Deze complicatie geldt niet alleen voor de nucleaire situatie maar ook voor mensenrechtensituatie en dit zal in het volgende deel nader toegelicht worden.

Tot slot: het moge duidelijk zijn dat de situatie in Noord-Korea genoeg grond vormt voor het opzetten van een R2P-missie. Toch is het de internationale gemeenschap nog niet gelukt een R2P-missie op te zetten in Noord-Korea. Kennelijk loopt R2P stuk op de harde werkelijkheid van tal van andere belangen en overwegingen. Welke belangen en overwegingen dat zijn, wordt in het volgende deel behandeld.

Deel III: De beslissing tot het uitvoeren van een R2P-missie; welke krachten spelen een rol?

Zoals in deel I is aangetoond hoeft staatssoevereiniteit niet ten alle tijden een humanitaire interventie te dwarsbomen. Dit zijn wel twee belangrijke factoren binnen R2P. Echter, blijkens de casus Noord-Korea spelen ook andere factoren een rol binnen de beslissing of tot een R2P-missie moet worden overgegaan. In dit deel wordt met behulp van de casussen Libië en Syrië in kaart gebracht welke rol strategisch-economische en geopolitieke overwegingen en binnenlandse veiligheidsoverwegingen spelen bij de afwegingen of het tot een R2P-missie in Noord-Korea moet en kan komen.

De R2P-situaties in Libië en Syrië

De casussen Libië en Syrië bieden een kader om de mogelijkheden voor en belemmeringen van een humanitaire interventie in Noord-Korea te analyseren. Omwille van de beperkte ruimte en tijd zal de aanloop van beide casussen niet besproken worden maar zal gefocust worden op de rechtvaardigingen die worden gegeven voor het al dan niet opzetten van een R2P-missie, voor zover deze relevant zijn voor de casus Noord-Korea.

Libië. De kwestie Libië is een schoolvoorbeeld van de toepassing van R2P. Eind 2010 stond het Khadaffi-regime onder druk van grote protesten van de bevolking, waarbij het excessief geweld gebruikte om de protesten te onderdrukken. Khadaffi was bereid alles te doen om aan de macht te blijven, inclusief extreem geweld (Mulder, 2014, p. 535). Als antwoord op het dreigende bloedbad in Benghazi nam de VNVR Resolutie 1973⁷ aan die ten eerste oproept tot een onmiddellijk staakt-het-vuren. Ten tweede geeft de VNVR de internationale gemeenschap toestemming een *no-fly zone* te installeren boven Libië en “to take all necessary measures (...) to protect civilians and civilian populated areas under threat of attack in the Libyan Arab Jamahiriya.”⁸ In deze passage geeft de VNVR toestemming voor de R2P-missie die is uitgevoerd door de leden van de NAVO onder de naam operatie *Unified Protector* (Mulder, 2014, p. 536). Na enkele maanden van gevechten werd het Khadaffi-regime in oktober 2011 omvergeworpen.

---

⁷ S/RES/1973 (2011)

⁸ S/RES/1973 (2011, p. 3)

Interessant is dat bij het aannemen van Resolutie 1973 door de VNVR vijf landen zich onthielden van stemming, waaronder de permanente leden Rusland en China die van oudsher geen voorstanders zijn van humanitaire interventies. In de casus Libië hebben China en Rusland dus gekozen hun vetorecht niet te gebruiken. Zoals hieronder blijkt zal dat in de casus Syrië anders zijn, en dit heeft alles met geopolitieke overwegingen te maken.

Syrië. In het geval van Syrië kwam geen R2P-missie van de grond. Het Assad-regime in Syrië was één van de laatste regimes dat tijdens de Arabische Lente te maken kreeg met een in opstand komende bevolking. Na de vorming van het Syrische Vrije Leger escaleerde de opstand al snel in een gewapend conflict en niet veel later in een bloedige burgeroorlog.

De VN installeerde de Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic (COISAR) met het doel onderzoek te doen naar vermeende mensenrechtenschendingen in Syrië. In haar eerste rapport⁹ bevestigde de COISAR de misdrijven tegen de menselijkheid waaraan de door Assad aangestuurde legereenheden en veiligheidsdiensten zich schuldig maakten. Ondanks dit rapport kon in de VNVR geen consensus bereikt worden over hoe omgegaan diende te worden met de situatie in Syrië, laat staan dat een humanitaire interventie onder de noemer van R2P kon worden opgezet. De reden is dat de VNVR lamgeslagen werd door vetostemmen van China en Rusland. Deze twee landen blokkeerden tussen oktober 2011 en juli 2012 drie VNVR-resoluties die tot doel hadden Syrië verantwoordelijk te houden voor misdrijven tegen de menselijkheid, en zo een aanzet te geven voor een humanitaire interventie. Het gebrek aan een politiek antwoord van de internationale gemeenschap op de situatie in Syrië zorgde ervoor dat de situatie alleen maar verder escaleerde. Dit heeft gevaarlijke gevolgen want dankzij de chaos in Syrië heeft een islamitische groepering als IS voet aan de grond kunnen krijgen.

China en Rusland hadden al hun aarzelingen bij Libië en bij Syrië overheerste weer het feit dat China en Rusland eigenlijk tegen humanitaire interventie zijn vanwege het schenden van de staatssoevereiniteit. Voor Rusland speelde bovendien een rol dat Syrië een strategisch belangrijk grensgebied en de Russische overheid steunt het Assad-regime. Assad vormt Ruslands enige Arabische bondgenoot en zijn ondergang “would represent a significant blow

---

⁹ A/HRC/S-17/2/Add.1 (23 november 2011)

to Russian economic, security and political interests, as well as its own sense of national pride” (Shanahan, 2012).

Verdere overwegingen tegen een humanitaire interventie in Syrië zijn dat Assad ten tijde van de burgeroorlog nog steeds stevige grip had op het staatsleger – in tegenstelling tot Khadaffi in Libië – en een humanitaire interventie met militaire middelen dus een mogelijk langdurig en bloedig conflict zou opleveren. Ten tweede had Syrië, in vergelijking met Libië, minder mogelijkheden om de staat zelf weer op te bouwen na een humanitaire interventie. De Syrische grond bevat weinig natuurlijke grondstoffen, terwijl op Libisch grondgebied nog veel olie te delven valt. De internationale gemeenschap zou zichzelf dus een gigantische financiële verplichting op de hals halen bij interventie in Syrië. Dit zijn overwegingen van financiële en geopolitieke aard die eigenlijk geen rol of secundaire rol zouden mogen spelen bij de beslissing of een R2P-missie opgezet moet worden omdat de mensenrechtensituatie voorop zou moeten staan, maar in werkelijkheid toch een rol blijken te spelen. Of deze overwegingen ook een rol spelen in de casus Noord-Korea zal hieronder besproken worden.

Humanitaire interventie in Noord-Korea

Uit de casussen Libië en Syrië kan lering getrokken worden met betrekking tot de casus Noord-Korea. Zoals in het vorige deel al aan bod is gekomen is Noord-Korea uniek in zijn soort vanwege zijn geslotenheid en de extreme onderdrukking van het volk waardoor een burgeropstand in Noord-Korea uitblijft. In deze sectie wordt geanalyseerd welke krachten een rol spelen bij de beslissing een humanitaire interventie onder R2P in Noord-Korea op te zetten.

Geen inbreuk op soevereiniteit. Zoals hierboven uiteengezet vormt R2P een directe beperking op de soevereiniteit van een staat. Rusland en China, permanente leden van de VNVR, zijn van oudsher geen voorstanders van een inbreuk op soevereiniteit. Rusland en China zien humanitaire interventie als een voortvloeisel van het Westers imperialisme. China en Rusland zijn wars van elke bemoeizicht met hun eigen soevereiniteit en inbreuk op hun invloedssferen.

In de casus Noord-Korea zullen deze landen dus ook niet snel geneigd zijn in te stemmen met een humanitaire interventie en sterker nog: zij zullen inzake een VNVR-resolutie waarin

Noord-Korea verantwoordelijk wordt gehouden voor de mensenrechtenschendingen hun vetorecht gebruiken. Zoals Syrië voor Rusland een staat is waar het vanwege economische, strategische en politieke belangen warme banden mee onderhoudt, is Noord-Korea voor China een belangrijke handelspartner en een gebied waar het strategische belangen heeft. China wil Noord-Korea graag als bufferstaat handhaven, teneinde de VS (als belangrijke bondgenoot van Zuid-Korea) op afstand te houden.

Denuclearisatie eerst. Een tweede geopolitieke overweging die vooral de VS weerhoudt van het bepleiten van een humanitaire interventie is dat Kim Jong-il's nucleaire programma een interventie tot een zeer riskante onderneming maakt. Een humanitaire interventie met militaire middelen zou een directe bedreiging voor de binnenlandse veiligheid van de VS vormen. Voor de VS staat denuclearisatie van Noord-Korea op de eerste plaats en zijn de mensenrechtensituatie en een humanitaire interventie daar ondergeschikt aan.

Kostenpost opbouw Noord-Korea. Een derde contra-indicator voor een humanitaire interventie in Noord-Korea is dat Noord-Korea net als Syrië een grondgebied heeft met weinig natuurlijke rijkdommen in de bodem. Daarnaast is de economie eenzijdig gericht op het militaire en zijn andere delen van de economie onderontwikkeld. Een humanitaire interventie zou voor de internationale gemeenschap een grote kostenpost wat betreft opbouw van Noord-Korea opleveren omdat Noord-Korea onvoldoende mogelijkheden heeft zichzelf weer op te bouwen.

Bevolking passief. Een vierde belangrijke overweging tegen een humanitaire interventie in Noord-Korea is dat het volk niet in opstand komt tegen het huidige regime, zoals dat wel gebeurde in Libië en Syrië. De door het regime gekweekte eensgezindheid en schijnloyaliteit van het volk heeft samen met het feit dat het Noord-Koreaanse staatsleger buitengewoon groot en sterk is, tot gevolg dat een humanitaire interventie een langdurige en kostbare inzet zou vragen, welke veel mensenlevens zou kunnen kosten. De VS is niet bereid deze inzet te leveren en de prijs (dollars en mensenlevens) ervoor te betalen.

Concluderend kan gesteld worden dat het non-interventiebeginsel geen beperking vormt voor een humanitaire interventie op het moment dat een staat zich schuldig maakt aan massale wreedheden waarbij basale mensenrechten geschonden worden. Voor de casus Noord-Korea geldt echter dat niet humanitaire of op soevereiniteit gerichte overwegingen maar bovenal

geostrategische belangen en daarnaast financiële overwegingen de grootste invloed hebben op de beslissing of een R2P-missie opgezet moet worden. Dit heeft consequenties voor de geloofwaardigheid van de afspraken die de internationale gemeenschap is aangegaan ten tijde van het aannemen van de R2P-Resolutie. Welke consequenties en gevaren gepaard gaan met de juridische codificatie van de morele plicht tot R2P zal in het volgende deel besproken worden.

Deel IV: Juridische codificaties van morele plichten

Zoals in de vorige delen besproken is, is Noord-Korea een casus waar de internationale gemeenschap onder de noemer van R2P zou moeten interveniëren om de wijdverspreide mensenrechtenschendingen aan te pakken. De realiteit van de internationale machtspolitiek lijkt tot nu toe sterker (Mulder, 2014, p. 539). Het blijkt dus niet mogelijk om het algemeen juridische beginsel R2P consequent uit te voeren. In dit deel zal besproken worden wat de consequenties daarvan zijn en wat de waarde en gevaren zijn van juridische codificaties van morele plichten.

Een effectief juridisch beginsel

In de praktijk blijkt het idealisme van R2P niet opgewassen tegen de onderlinge frictie tussen de grote mogendheden in de VN. Effectieve implementatie van R2P wordt hierdoor belemmerd (Haesebrouck & De Keersmaeker, 2013). Met het moreel imperatief achter R2P is niets mis, maar in de realiteit blijkt het niet mogelijk dit beginsel consequent toe te passen op situaties die daarom vragen.

Het grootste probleem in de toepassing van R2P zit in de derde pijler: het moment dat er op de internationale gemeenschap een verplichting rust “to take timely and decisive action to prevent and halt the four crimes that are covered under R2P.” De abstracte eis voor een ‘tijdige en beslissende’ actie draagt niet bij aan een duidelijke visie op de toepassing van R2P in de praktijk (Postema, 2015). Dit zorgt mogelijk voor vaagheid in het en het doel van een R2P-missie. Deze problemen omtrent de reikwijdte van het mandaat kwamen goed naar voren in de uitvoering van VNVR-Resolutie 1973 inzake Libië door de NAVO. De resolutie bood geen evaluatief raamwerk dat kon worden gebruikt bij de beoordeling van de omvang en de geschiktheid van de missies ten behoeve van de bescherming van burgers (Postema, 2015). De vaagheid in Resolutie 1973 leidde tot een situatie waarin de NAVO-operatie Libië als fragiele staat achterliet. “Het uiteindelijke effect was niet de bescherming van de burgerbevolking maar een wijziging in de leiding van Libië (*regime change*) waarbij Khadaffi als leider ten val werd gebracht, en gedood” (Mulder, 2014, p. 536). Als reactie op de chaos in Libië was Rusland faliekant tegen bewoordingen die aanstuurden op *regime change* in de VNVR-resoluties aangaande Syrië (Mulder, 2014, p. 537). Dit vormde één van de redenen waarom Rusland samen met China de drie ontwerpresoluties blokkeerde. De vaagheid van de tekst waarmee R2P in 2005 werd aangenomen, werkte dus door in een vaag

mandaat aangaande een R2P-missie in Libië. Dit zorgde voor frictie binnen de VN waardoor een R2P-missie in Syrië niet eens van de grond heeft kunnen komen.

Het codificeren van een morele plicht heeft tot consequentie dat er een machtsvacuüm wordt gecreëerd op het moment dat het juridisch beginsel niet toegepast kan worden en het moreel imperatief achter het juridisch beginsel hieronder te lijden heeft. In de casus Noord-Korea wordt de VNVR lamgelegd door de mogelijkheid tot vetoën in combinatie met de overwegingen en belangen van China en Rusland, en kan geen R2P-missie worden opgezet. Gezien het feit dat een grote mogendheid als de VS niets voelt voor een unilaterale missie zal de situatie in Noord-Korea voorlopig zo blijven voortduren.

De gevaren van een juridisch beginsel dat niet effectief en/of consequent wordt toegepast omdat het onvolledig en onduidelijk is zijn drieledig: legaliteit, rechtszekerheid en rechtsgelijkheid. Inzake legaliteit is het gevaar dat voorbij wordt gegaan aan de eisen die de wet stelt of het mandaat dat gegeven wordt. In de casus Libië is zichtbaar dat frictie is ontstaan over het precieze doel van de missie en de reikwijdte van het mandaat in VNVR-Resolutie 1973. Ten tweede is er het gevaar van een niet-effectieve tenuitvoerlegging van een juridisch beginsel als dit onvolledig en onduidelijk is. Dit houdt verband met het vereiste van doelmatigheid en rechtszekerheid. Bij vergelijking van de casussen Libië en Syrië blijkt dat de mensenrechtenschendingen van soortgelijke aard zijn, maar in dat eerstgenoemde casus wel een R2P-missie opgezet is terwijl in laatstgenoemd geval geen R2P-missie opgezet is. Dit doet af aan de rechtszekerheid omdat het R2P-beginsel niet consequent is toegepast. Ook doet dit af aan het rechtsgelijkheidsvereiste omdat twee casussen waar vergelijkbare mensenrechtenschendingen plaatsvonden op een verschillende manier zijn behandeld. Ook in de casus Noord-Korea wordt duidelijk dat R2P niet aan de vereisten van rechtszekerheid en rechtsgelijkheid voldoet omdat het een casus is waar mensenrechtenschendingen overduidelijk zijn, maar de internationale gemeenschap er niet in slaagt een R2P-missie op te zetten.

De sleutelwoorden inzake een effectief juridisch beginsel dat consequent kan worden toegepast zijn duidelijkheid en volledigheid. Zoals hierboven is aangetoond ontbreekt het aan duidelijkheid en volledigheid in de tekst waarmee R2P is aangenomen. Verder is het voor de vertaling van een juridisch beginsel in de praktijk vereist dat het beginsel wordt geaccepteerd door de staten. De acceptatie door staten is vooral bij R2P van groot belang. Dit kan expliciet

plaatsvinden wanneer een staat een juridisch beginsel erkent of impliciet plaatsvinden wanneer een staat deelneemt aan de uitvoering van het juridisch beginsel.

Het moge duidelijk zijn waaraan het in de toepassing van R2P schort: de R2P-doctrine mist “duidelijke criteria en voorwaarden wat betreft daadwerkelijke interventie – hetgeen juist belangrijk is voor een militaire operatie waarbij soevereiniteit in het geding komt.” (Postema, 2015). De tekst van R2P is in strijd met de *rule of law*: dat je als individu en samenleving moet weten wat de geldende regels zijn. De juridische codificatie van R2P biedt op geen enkele manier zekerheid over de invulling de morele plicht. Van elementair belang voor de effectieve toepassing van een juridische codificatie van een moreel imperatief is dus duidelijkheid en volledigheid. In de realiteit biedt R2P onvoldoende handvatten wat leidt tot veto's en vaagheid en dit heeft directe consequenties voor de waarde van R2P en de casus Noord-Korea.

Conclusie

In deze Bachelorscriptie is getracht te komen tot een kritische analyse van het R2P-beginsel aan de hand van de casus Noord-Korea. De centrale conclusie is dat het idealisme van R2P niet levensvatbaar is in de praktijk. De ingang die genomen is om dit te onderzoeken is de casus Noord-Korea. Ondanks de massale wreedheden en mensenrechtenschendingen die hier plaatsvinden, en die ook zijn bevestigd in een onderzoeksrapport van de Commission of Inquiry on Human Rights in the DPRK¹⁰, is er nog geen R2P-missie in Noord-Korea van de grond gekomen en heeft het er geen schijn van dat een R2P-missie in de nabije toekomst zal plaatsvinden.

De vaagheid in paragrafen 138 en 139¹¹ van de tekst waarmee de R2P-doctrine in het leven is geroepen, heeft geleid tot onduidelijkheid over de precieze criteria voor en de reikwijdte van een humanitaire interventie onder de noemer van R2P. VNVR-Resolutie 1973 dient als voorbeeld van de onduidelijkheid over de reikwijdte van het mandaat dat gegeven werd aan de NAVO om een R2P-missie uit te voeren in Libië. Hoewel *regime change* geen primair doel was, wordt het in Resolutie 1973 niet expliciet verworpen (Postema, 2015). Dit leidde tot het uiteenvallen van de structuren in Libië na de val van Khadafi en tot een instabiele staat. Rusland was faliekant tegen het gebruik van bewoordingen die aansturen op *regime change* in de VNVR-resoluties aangaande Syrië en beriep zich op soevereiniteitsoverwegingen. Rusland en China hebben hun veto-stem gebruikt en op deze manier de besluitvorming in de VNVR lamgelegd. Dit zal ook gebeuren in geval van ontwerpresoluties aangaande een R2P-missie in Noord-Korea vanwege de strategische en andere belangen die vooral China heeft in Noord-Korea.

De vaagheid in de R2P-doctrine leidt tot veto's in de VNVR en lijkt dus de achilleshiel te zijn van R2P. In de casus Noord-Korea blijken echter ook andere overwegingen een rol te spelen bij de beslissing of een R2P-missie moet worden opgezet. (1) Zo heeft China baat bij rust op het aangrenzende Koreaanse schiereiland en zal het om die reden altijd haar veto-stem in de VNVR gebruiken en zo een humanitaire interventie in Noord-Korea blokkeren. (2) Ook de VS is niet geneigd om koste wat kost de humanitaire situatie in Noord-Korea aan te pakken

---

¹⁰ Report of the Commission of Inquiry on Human Rights in the Democratic People's Republic of Korea (2014)

¹¹ A/RES/60/1 (2005)

omdat Noord-Korea een nucleaire macht is en denuclearisatie van Noord-Korea prioriteit heeft boven de mensenrechtensituatie. (3) Een andere overweging is dat de internationale gemeenschap zich met een humanitaire interventie in Noord-Korea een immense kostenpost voor wederopbouw op de hals zou halen omdat Noord-Korea zelf onvoldoende mogelijkheden heeft zichzelf weer op te bouwen. (4) Verder zou een humanitaire interventie in Noord-Korea een langdurige, kostbare en bloedige operatie worden vanwege de grootte en extreme loyaliteit van het Noord-Koreaanse leger en de passiviteit van de bevolking. Bij de beslissing of een humanitaire interventie wordt opgezet zijn dus niet alleen humanitaire overwegingen van belang, maar worden juist ook geopolitieke, strategische en financiële overwegingen meegenomen.

Conclusie is dat de R2P-doctrine niet voldoet in de praktijk en dat de internationale gemeenschap dus niet in staat is adequaat te reageren op misdrijven tegen de menselijkheid. In de realiteit blijkt niet het humanitaire aspect maar blijken tal van andere overwegingen de boventoon te voeren in de beslissing of een R2P-missie moet worden opgezet. Een diepere uitwerking van R2P met duidelijke criteria voor potentiële R2P-missies is nodig, wil de internationale gemeenschap het principe wereldwijd effectief in beleid kunnen integreren (Postema, 2015). Belangrijk is dat in het kader van duidelijkheid en volledigheid de voorwaarden waaronder een R2P-missie moet worden uitgevoerd in de tekst van de R2P-Resolutie zelf en in de VNVR-resoluties moeten worden opgenomen. Dit is een eerste stap, maar wel noodzakelijke eerste stap, op weg naar succesvolle implementatie van R2P en een R2P-missie in Noord-Korea.

Bibliografie

- Annan, K. (2000, 27 maart). *We the peoples: the role of the United Nations in the twenty-first century*. Opgeroepen op 15 april 2016, van United Nations:
<http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan000923.pdf>
- Ban, K.-m. (2009, 12 januari). *Implementing the responsibility to protect. Report of the Secretary-General*. Opgeroepen op 15 april 2016, van United Nations:
<http://responsibilitytoprotect.org/implementing%20the%20rtoop.pdf>
- Burkle, F. (2009). Sovereignty, Endurance, and the Elusive Search for Humanitarian Space in North Korea. *Prehospital and Disaster Medicine*, 24(3), 161-165.
- Chung, E.-s. (2013). Long-Stalled Six-Party Talks on North Korea's Nuclear Program: Positions of Countries Involved. *The Korean Journal of Defense Analysis*, 25(1), 1-15.
- Commission of Inquiry on Human Rights in the DPRK. (2014). *Report of the Commission of Inquiry on Human Rights in the Democratic People's Republic of Korea*. New York: United Nations Human Rights Council.
- Davies, G. (2013, 7 maart). *U.S. Policy Toward North Korea*. Opgeroepen op 17 april 2016, van US Department of State: <http://www.state.gov/p/eap/rls/rm/2013/03/205691.htm>
- Evans, G. (2006, 31 maart). *From Humanitarian Intervention to the Responsibility to Protect*. Opgeroepen op 15 april 2016, van Crisis Group:
<http://www.crisisgroup.org/en/publication-type/speeches/2006/from-humanitarian-intervention-to-the-responsibility-to-protect.aspx>
- Glanville, L. (2012). Christianity and the Responsibility to Protect. *Studies in Christian Ethics*, 25(3), 312-326.
- Haesebrouck, T., & De Keersmaecker, G. (2013). Is er een toekomst voor R2P in de Veiligheidsraad? *Internationale Spectator*, 67(2), 38-43.

ICISS. (2001). *The Responsibility to Protect*. Ottawa: International Development Research Centre.

Johnson, J. (2014). *Sovereignty. Moral and Historical Perspectives*. Washington DC: Georgetown University Press.

Landler, M. (2009, 14 april). *North Korea Says It Will Halt Talks and Restart Its Nuclear Program*. Opgeroepen op 17 april 2016, van The New York Times: http://www.nytimes.com/2009/04/15/world/asia/15korea.html?ref=global-home&_r=1

Luban, D. (1980). Just War and Human Rights. *Philosophy & Public Affairs*, 9(2), 160-181.

Mulder, J. (2014). 'Responsibility to Protect' (R2P). Levensvatbaar VN-principe? *Militaire Spectator*, 183(12), 532-540.

Office of the President of the General Assembly. (2009, 17 juli). *Concept note on responsibility to protect populations from genocide, war crimes, ethnic cleansing and crimes against humanity*. Opgeroepen op 25 april 2016, van United Nations: <http://www.un.org/ga/president/63/interactive/protect/conceptnote.pdf>

Postema, S. (2015). De achilleshiel van R2P: Veto's en vaagheid. *Internationale Spectator*, 69 (9).

Shanahan, R. (2012, 22 maart). *Libya Was Easy*. Opgeroepen op 20 april 2016, van E-International Relations: <http://www.e-ir.info/2012/03/22/libya-was-easy/>

Shue, H. (1980). Chapter 1: Security and Subsistence. In H. Shue, *Basic Rights: Subsistence, Affluence, and U.S. Foreign Policy*. Princeton: Princeton University Press.

Snyder, S. (2013, januari). *U.S. Policy Toward North Korea*. Opgeroepen op 17 april 2016, van the Council on Foreign Relations : <http://www.cfr.org/north-korea/us-policy-toward-north-korea/p29962>

United Nations. (2005, 24 oktober). *2005 World Summit Outcome*. Opgeroepen op 15 april 2016, van United Nations: <http://www.un.org/en/preventgenocide/adviser/pdf/World%20Summit%20Outcome%20Document.pdf#page=30>

United Nations. (2013). Opgeroepen op 15 april 2016, van United Nations: <http://www.un.org/en/preventgenocide/adviser/index.shtml>

Walzer, M. (1980). The Moral Standing of States: A Response to Four Critics. *Philosophy & Public Affairs*, 9(3), 209-229.

Xu, B., & Albert, E. (2014, 22 augustus). *The China-North Korea Relationship*. Opgeroepen op 17 april 2016, van the Council on Foreign Relations: <http://www.cfr.org/china/china-north-korea-relationship/p11097>